

■ Ἐπὶ τῇ Ἑορτῇ τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ (14η Σεπτεμβρίου)

Ἐνα ἄλλο «Ἐν Τούτῳ Νίκα»*

ΟΛΟΙ ΜΑΣ ΓΝΩΡΙΖΟΥΜΕ ἀπὸ τὰ μαθητικά μας χρόνια τὴν ἱστορία τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ εἰδικότερα τὴν θεοσημεία μὲ τὸ ὄραμα τοῦ Σταυροῦ καὶ τὴ φράση «Ἐν τούτῳ νίκα».

Ὡστόσο, ἡ ἱστορία μᾶς παραδίδει ἓνα παραπλήσιο γεγονός ἀπὸ τὴν ἴδια ἐποχῇ, ποὺ δὲν τὸ γνωρίζουμε, ἂν καὶ εἶναι ἐξίσου ἐνδιαφέρον. Τὸ περιστατικὸ αὐτὸ συνέβη στὸν Ρωμαῖο Αὐγουστο (αὐτοκράτορα) Λικίνιο.

* * *

ΠΡΙΝ τὸ περιγράψουμε, εἶναι ἴσως σκόπιμο νὰ φρεσκάρουμε γιὰ λίγο τὶς ἱστορικές μας γνώσεις γιὰ τὴν ἐποχῇ ἐκεῖνη. Στὰ τέλη τοῦ 3^{ου} αἰώνα μ.Χ. ὁ αὐτοκράτορας Διοκλητιανὸς (284-305) ἀναδιοργάνωσε τὴν διοίκηση τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους. Προσέλαβε συναυτοκράτορα τὸν Μαξιμιανὸ (τὸ 286), στὸν ὁποῖο ἀνέθεσε τὸ δυτικὸ μέρος τῆς αυτοκρατορίας. Ὁ ἐπίσημος τίτλος καὶ τῶν δύο ἦταν «Αὐγουστος».

Τὸ 293 οἱ δύο Αὐγουστοὶ προσέλαβαν ἀπὸ ἓνα διάδοχό τους μὲ τὸν τίτλο «Καῖσαρ». Τὸ σύστημα αὐτὸ διοικήσεως ὀνομάστηκε τετραρχία. Ἡ τετραρχία στὴν ἐποχῇ ποὺ μᾶς ἀφορᾷ εἶχε τὴν ἐξῆς σύνθεση: Στὴν Δύση κυβερνοῦσε ὁ Μαξέντιος στὴν Ἰταλία καὶ ὁ Κωνσταντίνος, ὁ μετέπειτα Μέγας, στὴν ὑπόλοιπη Δύση. Στὴν Ἀνατολὴ καὶ συγκεκριμένα στὴν ἀνατολικὴ Εὐρώπη εἶχε τὴν ἐξουσία ὁ Λικίνιος. Στὴν ὑπόλοιπη Ἀνατολὴ διοικοῦσε ὁ Μαξιμίνος.

Κατὰ τὴν περίοδο τῆς τετραρχίας ἐκδηλώθηκαν οἱ μεγαλύτεροι καὶ σφοδρότεροι διωγμοὶ κατὰ τῶν Χριστιανῶν καὶ συντελέστηκαν οἱ καθοριστικὲς ἐκεῖνες ἐξελίξεις ποὺ ὀδηγοῦσαν στὴν νίκη τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Τὸ 312 ἔγινε στὴν Μουλβία γέφυρα τῆς Ρώμης ἡ γνωστὴ μάχη μεταξύ Μαξεντίου καὶ Κωνσταντίνου, ὅπου νίκησε ὁ δεύτερος. Μὲ αὐτὴ τὴν μάχη συνδέεται καὶ τὸ περιστατικὸ τῆς θεοσημείας, ποῦ ἤδη μνημονεύσαμε. Τὸ ἐπόμενο ἔτος συγκρούεται ὁ Λικίνιος μὲ τὸ Μαξιμίνο, ὁ ὁποῖος ἠττήθηκε. Στὴν σύρραξη αὐτὴ συμβαίνει τὸ ἄλλο περιστατικὸ γιὰ τὸ ὁποῖο γράφεται τὸ σημείωμά μας.

* * *

ΑΡΧΙΖΟΥΜΕ μὲ μιὰ μικρὴ ἱστορικὴ ἀναδρομὴ. Ὁ Λικίνιος, μετὰ τὴν νίκη τοῦ Κωνσταντίνου στὴν Ρώμη, πῆγε στὸ Μιλάνο γιὰ νὰ συνάψει μαζί του ἀμοιβαῖο σύμφωνο εἰρήνης. Ἐκεῖ παντρεύτηκε καὶ τὴν ἀδελφὴ τοῦ Κωνσταντίνου. Ὁ Μαξιμίνος ἐκμεταλλεύτηκε τὴν ἀναχώρηση τοῦ Λικινίου ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴ καὶ κατέβηκε μὲ τὸ στρατὸ γιὰ νὰ κυριεύσει τὸ Βυζάντιο. Ὅταν ὁ Λικίνιος τὸ πληροφορήθηκε ἐπέσπευσε τὴν ἐπιστροφή του. Ἐφτασε στὴν Ἀδριανούπολη καὶ προσπάθησε ἐκ τοῦ προχείρου νὰ συγκροτήσῃ στρατό. Ὁ δικός του στρατὸς βρισκόταν μακριά. Μὲ τὸ στράτευμα ποῦ δημιουργοῦσε ἀπέβλεπε μόνον στὴν καθυστέρηση τοῦ ἀντιπάλου του, ὥσπου νὰ ἔλθει τὸ κανονικὸ στράτευμα.

Τὰ στρατεύματα τῶν δύο ἀντιπάλων εἶχαν συγκεντρωθεῖ τὸ ἓνα ἀπέναντι στὸ ἄλλο¹. Ἡ μάχη θὰ ἄρχιζε στὶς ἐπόμενες ἡμέρες. Ὁ Μαξιμίνος θυσίασε στὸν Δία καὶ τοῦ ὑποσχέθηκε, ὅτι ἂν νικήσῃ θὰ ἐξαφανίσει ἀπὸ τὸν κόσμον τὸ ὄνομα τῶν Χριστιανῶν.

Ὁ Λικίνιος, ποῦ ἦταν ἐπίσης εἰδωλολάτρης, βρισκόταν σὲ πολλὴ περίσκεψη. Ὅταν τὴν νύχτα τελικὰ τὸν πῆρε ὁ ὕπνος, ἄγγελος Κυρίου τὸν ξύπνησε καὶ τοῦ συνέστησε νὰ προετοιμάσῃ τὸ στράτευμα γιὰ προσευχὴ στὸν ὕψιστον Θεό. Τοῦ ὑπαγόρευσε μάλιστα καὶ τὴν προσευχὴ, λέγοντάς του συγχρόνως ὅτι, ἂν συμμορφωνόταν, ὁ Θεὸς τοῦ ὑποσχόταν τὴν νίκη.

Ὅταν ὁ Λικίνιος ξύπνησε καὶ συνῆλθε ἀπὸ τὸ ὄνειρο, φώναξε τὸ γραμματεῖα του ἐπὶ τῶν ἀπορρήτων καὶ τοῦ ὑπαγόρευσε τὴν προσευχὴ ποῦ ἄκουσε ἀπὸ τὸν ἄγγελο. Ἦταν ἡ ἐξῆς:

«Ὑψιστε Θεέ, προσευχόμεστε σὲ Σένα! Ἅγιε Θεέ, Σὲ παρακαλοῦμε! Ἐπικαλούμαστε ὅλη τὴν δικαιοσύνη σου, ἐπικαλούμαστε ὅλη τὴν εὐσπλαχνία σου, ὅλο τὸ βασίλειο Σὲ ἰκετεύει! Χάρη σὲ Σένα ζοῦμε. Μὲ τὴν βοήθειά σου θὰ εἴμαστε νικητὲς καὶ εὐτυχεῖς. Ὑψιστε Θεέ, ἅγιε Θεέ, ἄκουσε τὴν παράκλησή μας. Τὸ στράτευμά μας ἐμπιστεύεται σὲ Σένα! Ἐπάκουσέ μας, ἅγιε, ὕψιστε Θεέ».

Στὴν συνέχεια ἔδωσε ἐντολὴ νὰ ἀντιγραφεῖ ἡ προσευχὴ καὶ νὰ δοθεῖ σὲ ὅλους τοὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ στρατεύματος.

Ἀπὸ τὴν θεοσημεία ὅλος ὁ στρατὸς πῆρε θάρρος. Ὅλοι πίστεψαν ὅτι ἡ νίκη ἀναγγέλθηκε ἀπὸ τὸν Θεό. Σὲ δύο ἡμέρες, τὴν 1^η τοῦ Μαΐου 313, ὁ Λικίνιος παρέταξε τὸν στρατὸ του γιὰ τὴν μάχη. Οἱ ἄνδρες τοῦ Μαξιμίνου ἀντιπαρατάχθηκαν κι αὐτοί. Ὁ ἀριθμὸς τους ἔφτανε τὶς ἑβδομήντα χιλιάδες, ἐνῶ τοῦ Λικινίου μόλις τὶς τριάντα χιλιάδες.

Μὲ ἐντολὴ τῶν ἀξιωματικῶν, οἱ στρατιῶτες τοῦ Λικινίου ἀκούμπησαν κάτω τὶς ἀσπίδες τους κι ἔβγαλαν τὶς περικεφαλαίες τους. Μὲ νέα ἐντολὴ τῶν ἀξιωματικῶν ὕψωσαν τὰ χέρια τους στὸν οὐρανὸ κι ἄρχισαν ὅλοι μαζί νὰ προφέρουν τὴν προσευχὴ. Τὸ βουητὸ τῶν προσευχομένων ἀκουγόταν ἀπὸ μακριά. Τὴν ἴδια προσευχὴ τὴν ἐπανέλαβαν ἀκόμη δύο φορές. Ἡ καρδιά τους γέμισε θάρρος. Φόρεσαν πάλι τὶς περικεφαλαίες τους καὶ σήκωσαν τὶς ἀσπίδες τους.

Τὰ στρατεύματα τοῦ Λικινίου πῆραν ἐντολὴ νὰ προχωρήσουν ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ. Στὸ μεταξὺ ὁ Μαξιμίνος προχώρησε μπροστὰ ἀπὸ τὸ στράτευμά του καὶ πλησίασε τοὺς ἀντιπάλους. Μὲ δυνατὲς φωνὲς ὑποσχέθηκε στοὺς ἐπιτιθέμενους δῶρα καὶ ἄλλα ἀγαθὰ, ἂν ἐγκαταλείψουν τὴν μάχη. Κανένας δὲν ἀνταποκρίθηκε σὶς προτάσεις. Ἀντίθετα ἐπιτέθηκαν μὲ μεγαλύτερη ὁρμή. Ὁ Μαξιμίνος ὑποχώρησε ἄτακτα. Σὲ λίγο ἡ σύρραξη γενικεύτηκε. Τὰ στρατεύματα τοῦ Μαξιμίνου δεκατίζονταν. Ὁ ἴδιος ἔβγαλε τὴ στολή του καὶ ντύθηκε δοῦλος γιὰ νὰ σωθεῖ. Ἀκολούθησε ἄτακτη φυγὴ.

* * *

ΤΟ ΜΟΝΟ λυπηρὸ ἀπὸ τὸ μεγάλο αὐτὸ γεγονός ἐῖναι, ὅτι ὁ Λικίνιος δὲν διδάχθηκε ἀπὸ τὸ ὀλοφάνερο μάθημα ποὺ τοῦ ἔδωσε ὁ «ὑψιστος Θεός», γιὰτὶ ἀργότερα ἐγίνε διώκτης τῶν Χριστιανῶν.

Δέκα χρόνια μετὰ, ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος καὶ ὁ Λικίνιος συναντήθηκαν ὡς ἀντίπαλοι στὸ πεδίο τῆς μάχης. Ἀπὸ τὴν ἀναμέτρηση αὐτὴ νίκησε ὁ Χριστιανισμός.

(*) Ἡλία Βουλγαράκη, Καθημερινὲς Ἱστορίες Ἁγίων καὶ Ἀμαρτωλῶν στὸ Βυζάντιο, ἐκδ. β', «Μαῖστρος», Ἀθήνα 2002, σελ. 17-20. Ἐπιμέλ. ἡμετ.

1. Πρβλ. Λακτάντιος, *De Mortibus Persecutorum*, XLV-XLVI/Sch 39, II, σελ. 128-130.